

OROKORTASUNAK

Anatomiak, giza gorputza nolakoa den deskribatzen du.

Posizio anatomikoa (PA)

-Deskribapenak egiteko, posizio anatomikoa hartuko dugu erreferentziatzat.

-Erreferentzia anatomiko gutxiak, posizio honekin egingo ditugu.

-Ezaugarriak:

- Zutik eta bi oinen gainean
- Burua, esku ahurrak eta oinak aurreruntz begira.

Planoak (3 dimentsio)

-Plano bakoitzak bere ardatza dauka, beti berarekiko perpendikularra dena.

1. Sagitala

-Gorputzeko atalak, kanpotik 2 zati simetrikotan banatzen ditu (Eskuin aldea eta ezker aldea).

-Gorputzeko atalen bat, **eskua** adb. erditik ebakitzen badu, "**eskuko** erdiko plano sagitala" deituko da.

- Erditik pasatzen dena; Erdiko plano sagitala (EPS)
  - Mediala (Gertukoa)
  - Lateralala (Urrungoa)
- Erditik pasatzen ez dena; Parasagitala

2. Horizontala

-Lurrarekin paraleloa.

-Planoa gorago edo beherago baldin badago, ez du ezer aldatzen.

-Gorputzeko atalen bat moztean, beti aldrebes ikusiko dugu;

adb: Gorputza, enberraren erditik mozten baldin badugu, goiko eta beheko zatitan desberdinduko dugu, goiko zatia "behekoa" deituz eta beheko zatia, "goikoa" deituz.

- Kraniala (Gainekoa) → **Kraneoa**
- Kaudala (Behekoa) → **Buztana**

3. Frontala

-Lurrarekiko perpendikularra.

- Bentralla (Aurrekoa) → Zabela
- Dortzala (Atzekoa) → Bizkarra

Ardatzak

1. Plano sagitala

- Zeharkakoa edo mediolateralra ↔

2. Plano horizontala

- Bertikala ↑

3. Plano frontala

- Aurre-atzeko

Mugimenduak

-JF eta Kirolaren mugimendu gehienak hiru dimentsiotan egiten dira.

-Batzuk hiru ardatzetan egiten dira:

Zirkundukzioa (borobilak egitean)

1. Plano sagitalean, ardatz zeharkakoaren inguruan

- Flexio (behera) – extensio (gora) mugimenduak

Adb: Besoa, eskumuturra → Flex (behera), Exten (gora)

-Belauna aldrebes!

-Oina

-Puntetan: F (planta) eta E (dortsala)

-Kontrako eran: F (dortsala) E (planta)

2. Plano horizontala, ardatz bertikalaren inguruan

- Errotazioak

- Kanpo eta barne errotazioak.

Adb: -Burua → “Ez” esatean

-Ukondoa → Kanpo errotazioa (Supinazioa)

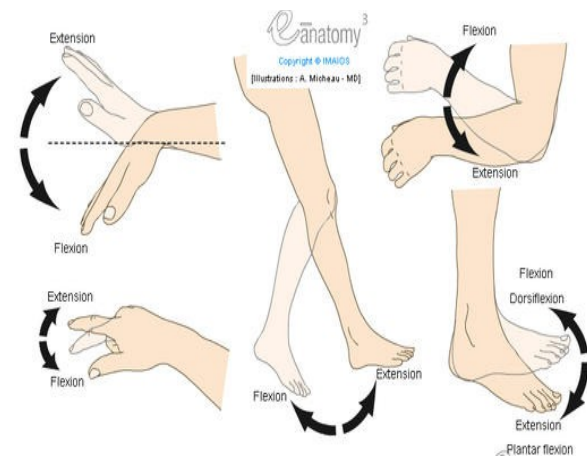
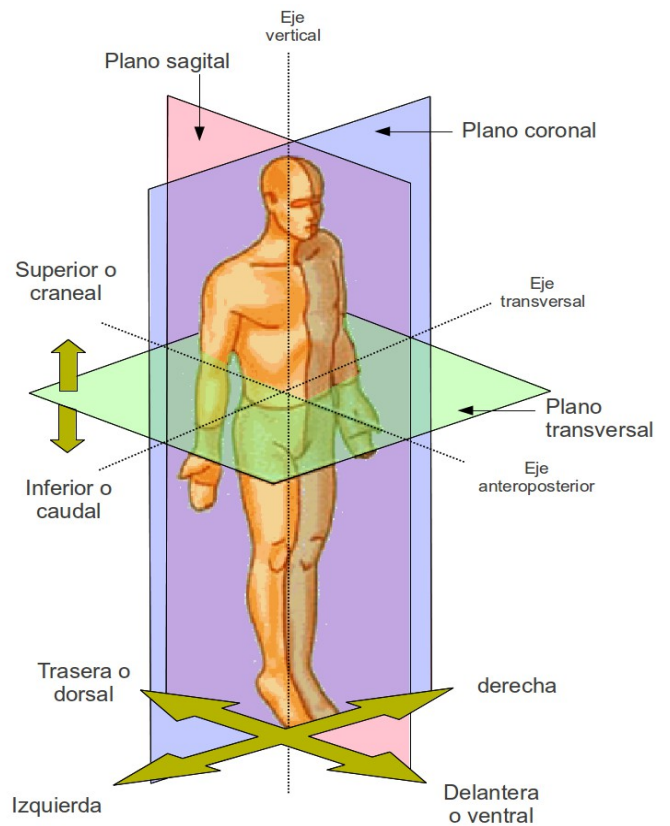
-Besoa → Barne errotazioa (Pronazioa)

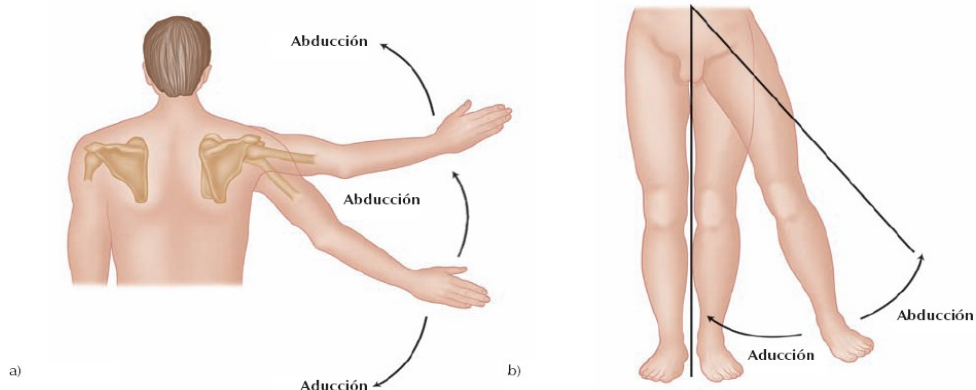
3. Plano frontalean, aurre-atze ardatzaren inguruan

- Abduzioa (aldendu, urrundu) – addukzioa (gerturatu)

Adb: -Atzamarra → Addukzioa (itxi), abdukzioa (zabaldu)

-Belaun eta ukondoekin ez

Norabideak

-Azalekoa (Sakonetik aldaratzen dena)

-Sakoneko (Kanpotik sakonera)

-Ebertsioa (Egitura bat kanporantza biratu)

-Inbertsioa (Egitura bat barnerantza biratu)

-Dortsala (**Oinaren** goiko aldea)

-Plantarra (**Oinaren** beheko aldea)

-Supinazioa (**Besaurrearen** kanpoaldea) → PA-an besaurrearen kanpoko aldea ikusi.

-Pronazioa (**Besaurrearen** barnealdea)

-Antepultsioa (**Solbarda** aurrera) → **Aurrera**

-Erretopultsioa (**Solbarda** atzera) → **Atzera**

-Antebertsioa (**Aldaka** aurrea bira / **ipurdia** atzera)

-Erretrobertsioa (**Aldaka** atzera bira / **ipurdia** aurrera)

-Proximala (Gertukoena)

-Distala (Urrunena) → Enborra edo tripa erreferentzia bezala hartuz.

Gorputz barrundeak

-Giza gorputzak barrunde ugari ditu.

1. Garezurreko barrundea

2. Barrunde torazikoa (bularreko barrundea)

-**Bihotza, birikiak.**

3. Barrunde abdominala (sabeleko barrundea)

-**Gibela, hesteak**

4. Pelbiseko barrundea

Beste izendegia

-**Besoa** → Brakiala (Sorbalda-ukondo)

-**Iztarra** → Krurala edo femoral (Mokorra-belauna)

-**Zangoa** → Surala (Belauna-txorkatila)

-**Homeostasia** → Gorputzaren barne giroaren oreka mantentzeko ematen diren erreakzio multzoa (PH, temperatura...)

-**Zurda (Tendón)** → Gihar bat hezurrean txertatzeko
→ Gihar baten amaieran

-**Lotailua (Ligamento)** → Giltzadura bati egonkortasuna ematen dion egitura
→ Bi hezur elkarrekin lotzeko erabiltzen da
→ Hezur batetik bestera

-**Txertatu** → Gihar baten zurda, hezur batean txertatzea.

-**Giltzatu** → Hezur bat beste batean giltzatu da.

Sarrera

Anatomiaren definizioa: banandu edo ireki esan nahi du. Izaki bizidunen egitura aztertzen duen zientzia da eta organo eta sistemen itxura, kokapena eta funtzioa deskribatzen du.

-Fisiologiarekiko desberdintasuna; fisiologiak, organo eta sistema horien funtzionamendua aztertzen du.

-Giza gorputza ez da unitate konstante bat, gihar eta hezur asko inkonstantesk direlako, hau da, ez da beti berdina, sakbuespenak daude.

Zer ikasten du anatomiak?

1. Kimikoa
2. Zelularra
3. Ehunak

-Funtzio espezifikoak duten zelulen multzoa, zelula antzekoak izaten dira.

- Epiteliala (azala, liseri aparatua) → Kanpo ingurunetik babesten gaiuen ehun mota.
- Gihar ehuna
  - Eskeletikoa (Bices brakiala) → Uzkurketa boluntarioa
  - Leuna (Hesteen eta arterien inguruan) → Ez dira boluntaioki mugitzen.

Adb: Hesteetatik janaria mugitzeko eta arterietatik odola atal desberdinetara garraiatzeko.

Artetiak uzkurtuz eta lasaituz odola mugitzeko erabiltzen da.

- Nerbio ehuna

-Gihar eskeletiko bakoitzari nerbio sistema heldu behar zaio (informazio heldu behar da), uzkurtu ahal izateko.

- Neuronak (burbuinekoak) eta Nerbio sistema (burbuinekoak eta bizkar muinekoak lotu.

- Ehun konektibo edo konjuntiboak
  - Heterogenoa eta funzia desberdina betetzen dituztenak (Eutsi, babestu, mugatu)
    - Ez-espezializatuak
      - Areolarra (gorputzeko hutsuneak bete)
      - Lodiak (Zurdak/lotailuak)
      - Elastiko (Arteriak)
      - Gantz ehuna
    - Espezializatua
      - Hezun ehuna
      - Odol ehuna
      - Kartilagoa
        - Giltzaduretan mugimenduak egiteko, kartilago dago, batez ere hezurak ez kaltetzeko).
          - Kartilago elastikoa (Belarri, laringea)
            - Kolare horixka, elastigoagoak eta malguagoak.
            - Egitura edo forma ematen dute.
          - Kartilago hialinoa (Sudurrean, sahietzetan, giltzaduretan)
            - Ugariena, zurixka, abaskularra (odol hodiak ez dira bertara iristen)
          - Fibrokartilagoa (Giltzadura diskoetan, menisko, zurda/lotailuen txertapenetan)
            - Kalogeno zuntz gehiaho, sendoagoak.
            - Amortiguatzeko funtzioa dute.

Adb: Bizkar hezurrean daudenak, golpeen ondorioz (maratoieta adb), txikitu egiten dira eta odoren gutxiago neurtzen dugu.

4. Organoak

- Ehun moto desberdinez osatua.
- Funtzio desberdinak.
- Bular eta sabel barrundean daude gehienak kokatuta.
- Mota askotako organoak daude.

5. Sistemak edo aparatuak.

- Organu desberdinez osatuta.
  - Eskeleto sistema → Egitura, babesa
  - Gihar sistema → Mutzeko
    - Sistem. eskeletiko eta gihar eskeletikoak lokomozio aparatua osatzen dute, desplazatzeko eta mugimenduak egiteko balio digun aparatua.

- Zirkulazio sistema → Odola
- Digestio sistema → Elikadura
- Urinario sistema → Hondakinak bota
- Nerbio sistema → Aginduak idali
- Ugal sistema → Espezieak aurrera jarraitzeko
- Sistema linfatikoa → Gaixotasunak prebenitzeko
- Endokrino sistema → Hormonak jariatu
- Arnas sistema → Kanpoko airea hartu, eta oxigenoari eske energia lortu